

Zonder uitzonderingspositie zullen op termijn alle conventionele, nog prima werkende schijnwerpers, dimmerinstallaties en lichttafels in Europa op de schroothoop terechtkomen.

FOTO: COEN JONGSMA

EUROPESE LOBBY VOOR BEHOUD THEATERLICHT

Gaan de theaters op zwart in Europa?

Het door de EU voorgenomen verbod op lichtbronnen met een lager rendement dan 85 lumen per watt maakt een eind aan alles wat voor publiek en belichters heilig is. Tenzij een uitzonderingspositie voor de entertainmentsector wordt bedongen. | TEKST: ERIC DE RUIJTER |

De ALD, de Britse vereniging van lichtontwerpers was het eerst 'up in arms': de EU had in het kader van Ecodesign - het Europese programma voor het verduurzamen van een veelvoud aan producten, met als doel vermindering van het energieverbruik - opgeschreven dat alle conventionele licht nu echt uit de schappen zou moeten worden gehaald. De alarmbellen gingen niet meteen af omdat dit op zich niet nieuw is. Dat gebeurde wel toen

bleek dat de uitzonderingspositie, die de podium- en entertainmentsector in de versie uit 2009 had, in het concept van de nieuwe maatregel niet meer voorkwam. Na grondige lezing van de ambtelijke stukken bleek het voorstel nog desastreuzer dan gevreesd. De EU legt de lat vanaf september 2020 zo hoog dat zelfs een high-end ledschijnwerper niet aan de nieuwe normen kan voldoen. Het is vooral vanwege de oplettenheid en het doorzet-

tingsvermogen van de ALD dat er een lobby op Europees niveau op gang is gekomen van alle mogelijke beroepsverenigingen over de gehele breedte van de sector, met als doel om de uitzonderingspositie terug te krijgen. Ook de VPT maakt daar deel van uit. Deze lobby leverde meteen al wat op.

Een gesprek met het Directoraat Generaal voor Energie van de EU op 17 mei leverde de afspraak op dat

de sector zelf een specifieke vrijstelling voor verlichtingsgebruik in de podium- en entertainmentindustrie gaat opstellen. En wel op zeer korte termijn, voordat eind juni de volgende versie van de maatregel gereed is. Wat daarin komt te staan is bij het schrijven van dit artikel nog niet bekend. Of de Europese Commissie (EC) het voorstel van de sector geheel of in onderdelen overneemt is al even ongewis. Ander goed nieuws is dat het Europese parlement op 31 mei een amendement heeft aangenomen om de vrijstelling voor de podium- en evenementensector te handhaven. Deze goedkeuring is een helder signaal naar de EC. Toch betekent dit niet dat het gevaar al is geweken. Want niet het parlement, maar de EC besluit over deze kwestie. Er zal dus niet over gestemd worden, en de afzonderlijke lidstaten hebben er niets meer over te zeggen. Als de maatregel alle (inspraak)procedures heeft doorlopen is deze vier weken na officiële publicatie van kracht in alle lidstaten. Naar verwachting is dat in het najaar van 2018 het geval.

Geen uitzonderingspositie

Het geleidelijk aan uit de handel nemen van conventionele lichtbronnen voor de consumentenmarkt en deze vervangen door energie vriendelijker exemplaren is al een tijd aan de gang. Onder de noemer van Ecodesign en Energy Labelling zijn eerst de gloeilampen uit de schappen gehaald. Nu volgen de andere 'energievrienders'. Het gaat bij deze EU-maatregel voor lichtbronnen om het drastisch terugbrengen van het stroomverbruik. In de versie van 2009 was er sprake van een uitzonderingspositie voor onze sector. In het nieuwe voorstel is het belangrijkste probleem dat die positie niet is opgenomen. Dat betekent dat ook onze sector vooralsnog zal moeten voldoen aan de norm dat elke lichtbron van wit licht – dus niet gekleurd licht - vanaf 1 september 2020 een minimaal rendement moet hebben van 85 lumen per watt.

Het gaat om een verkoopverbod van lichtbronnen die vanaf die datum niet aan deze norm voldoen. Lampen die je nog in bezit hebt mag je gewoon gebruiken. Voor consumentenlicht is die norm wellicht nog te halen. Voor onze sector niet.

Grote problemen

Goede rekenaars kwamen er al snel achter dat zelfs de modernste ledlampen bij lange na niet aan de norm van 85 l/w voldoen. De ETC Source Four LED lustr2 bijvoorbeeld heeft een maximale output van 5882 lumen en verbruikt daarbij 160 watt. Dat is 36,7 lumen per watt. Bewegend ledlicht, zoals de Encore Performance CLD (cool white) van Martin komt maar tot 20 lumen per watt. ETC bevestigt dat ze de norm ook in 2020 niet zullen halen en meldt tegelijkertijd dat het op dit moment geen mogelijkheden ziet om in de komende jaren lichtbronnen te produceren die wel aan deze norm voldoen. Ook Josef Valchar, CEO van Robe Lighting, voorziet grote problemen: "Veel recente ledarmaturen van hoge kwaliteit zullen worden verboden. Deze voorstellen brengen de kwaliteitstheaterlampen onder dezelfde regels die voor huishoudelijke, kantoor- en industriële verlichting gelden. Voor de entertainmentindustrie zijn er dan vrijwel geen middelen meer om concerten, festivals, evenementen,

vanaf september 2020 ook niet meer toegestaan op de markt. Dat vormt minstens net zo'n groot probleem als de 85 lumen per watt. Hiermee gaat de EU geheel voorbij aan de lichtaansturing die in onze sector algemeen in gebruik is. De armaturen die wij inzetten moeten tijdens het gebruik te allen tijde actief kunnen luisteren naar de input van data zoals dmx. Adam Bennette, technisch directeur van ETC, zegt hierover: "Met minder dan een halve watt kun je de computer, die hoge prestaties moet leveren om een goede dimkwaliteit te garanderen, niet laten draaien. Die technologie is er niet, en zeker geen betaalbare."

Volledig palet

Als er geen uitzonderingspositie komt voor de entertainmentsector is een van de consequenties dat de sector geleidelijk aan – als de halogeenlampen opraken – niet meer de beschikking heeft over een volledig palet aan tools. Op dit moment valt niet te voorspellen hoeveel en hoelang er voorraad beschikbaar blijft. Op termijn komt de creatieve vrijheid in het geding. De podium- en entertainmentsector moeten het juist hebben van het inzetten van alle mogelijke middelen, zoals bijvoorbeeld lichtontwerpster Isabel Nielen dat heeft gedaan met laserlicht (zie Zichtlijnen 178). Die creativiteit leidt tot nieuwe inzichten en ontwik-

Het gros van de ledarmaturen waar theaters nu in investeren mag over twee jaar niet meer op de markt komen

musicals, dance-evenementen en tv-shows te verlichten." Kort en bondig gezegd: het gros van de ledarmaturen waar theaters nu in investeren mag over twee jaar niet meer op de markt komen. Bij een strikt verbod is er dus geen enkel alternatief voorhanden.

Een halve watt

Lichtbronnen die in stand-bypositie meer dan 0,5 watt verbruiken zijn

kelingen. En ook als het lukt om nog zuiniger leds te ontwikkelen dan blijven de spectrumproblemen nog steeds bestaan.

Schroothoop

Zonder uitzonderingspositie zullen op termijn alle conventionele, nog prima werkende schijnwerpers, dimmerinstallaties en lichttafels in Europa op de schroothoop terecht komen, >>

wellicht zelfs nog binnen hun afschrijvingstermijn. Om een globaal financieel beeld te geven van wat dat betekent: een nieuwe conventionele installatie voor een middelgroot theater met een grote en kleine zaal kost inclusief dimmers en lichttafel tussen de 4 en 6,5 ton, afhankelijk van de aanschaf van bewegend licht. Stel dat er in 2020 alternatieven zijn op het gebied van led die wel aan de norm voldoen, dan heb je het eveneens over een investering van tussen de 4 en 6,5 ton, afhankelijk van de aanschaf van low- of high-endarmaturen. Wat je op dimmers bespaart ben je kwijt aan duurdere ledarmaturen.

Kleine bijdrage

De ecologische voetafdruk die het aan de straat zetten van apparatuur en de daarop volgende aankoop van een compleet nieuwe set apparatuur op de aarde achterlaat is enorm. De energiebesparing valt in het niet bij de milieuschade die dat veroorzaakt. Daarnaast zijn de theaterlampen niet de grootste boosdoeners. Volgens recent onderzoek in Londen dragen die 5 tot 10 procent bij aan het energiegebruik van een theater. Grote theaters in

Nederland zoals Theater Rotterdam, Stadsschouwburg Amsterdam en Nationale Opera & Ballet geven vergelijkbare percentages op. De ramingen lopen uiteen van 5 tot 15 procent. Per saldo valt er meer energie te besparen bij andere onderdelen van een theatergebouw of evenement.

Als lobbyen bestaat uit achteraf reageren blijven we voornamelijk dweilen

Afwachten

Het grootste probleem gaat ontstaan als er uitstel van de maatregel komt. Een doemscenario komt in beeld als de EU naar aanleiding van het verzoek om vrijstelling bijvoorbeeld nader onderzoek wil verrichten. Dan zit de sector voor een bepaalde periode in een impasse. Zonder alternatief of voldoende duidelijkheid zullen de theaters niet gaan investeren en afwachten. De industrie zal dan ook geen nieuwe apparatuur ontwikkelen die aan de EU-richtlijn voldoet. Want niemand weet dan namelijk waar hij aan toe is. Bovendien zal de industrie door omzetverlies weinig ruimte hebben om te investeren.

Het zou mooi zijn om begin juli al te weten dat er een volledige vrijstelling komt. Maar wat dan? Kunnen we vervolgens als sector achterover leunen? Nee, want als de EC dan weer een nieuwe maatregel bedenkt lopen we over een paar jaar opnieuw achter de feiten aan. Dan is het maar de vraag

wat de vrijstelling waard is. Zeker, een lobby kan effectief zijn. Maar als dit lobbyen bestaat uit achteraf reageren blijven we voornamelijk dweilen. Veel beter zou het zijn als de lobby eruit bestond dat we vooraf als gesprekspartner bij de EC aan tafel zitten om de ontwikkelingen voor te zijn. Ongeacht de vrijstelling is het dus zaak deze kwestie proactief ter hand nemen en structureel aan tafel te komen bij de EC. <<

Meer informatie bij:
www.ald.org.uk/
www.savestage.lighting/
www.vpt.nl/zoek-op-EU-verbod

De EU legt de lat vanaf september 2020 zo hoog dat zelfs een high-end ledschijnwerper niet aan de nieuwe normen kan voldoen.

FOTO: COEN JONGSMA

Als het EU-verbod doorgaat gaan we al deze lampen, waarvoor geen alternatief is, missen.